

Nd.

314. Frumvarp til laga

[179. mál]

um Landsbanka Íslands.

(Lagt fyrir Alþingi á 81. löggjafarþingi, 1960—1961.)

I. KAFLI

Hlutverk og skipulag bankans.

1. gr.

Landsbanki Íslands er sjálfstæð stofnun, sem er eign ríkisins, en lýtur sérstakri stjórn samkvæmt lögum þessum.

2. gr.

Ríkissjóður ber ábyrgð á öllum skuldbindingum Landsbanka Íslands. Til þess að taka lán erlendis án tryggingar í sjálfs sín eignum, þarf bankinn sérstaka lagaheimild hverju sinni.

3. gr.

Hlutverk Landsbankans er að reka hvers konar bankaviðskipti og stuðla að vexti og viðgangi atvinnuvega landsmanna.

4. gr.

Landsbanki Íslands hefur heimili sitt og varnarþing í Reykjavík, en auk þess getur hann haft útibú, þar sem bankastjórn og bankaráð ákveða.

II. KAFLI

Um starfsemi bankans.

5. gr.

Hlutverk sitt leysir Landsbankinn af hendi með því:

- a. að taka við fé til ávöxtunar og varðveislu með hlaupareiknings- eða sparisjóðskjörum;
- b. að kaupa og selja víxla, tékka og ávísanir;
- c. að kaupa og selja verðbréf;
- d. að veita hvers konar lán önnur gegn tryggingum, sem bankinn metur gildar;
- e. að kaupa og selja erlendan gjaldeyri og reka hvers kyns erlend bankaviðskipti;
- f. að taka við geymslufé (depositum) og hafa með höndum umsjón og varðveislu eigna;
- g. að annast önnur venjuleg viðskiptabankastörf.

6. gr.

Stjórn bankans skal gæta þess, að bankinn eigi ávallt hæfilegan hluta eigna sinna í auðseldum verðbréfum, víxlum og lánum, sem fást greidd með skömmum

fyrirvara. Skal eign bankans í ríkistryggðum verðbréfum og öðrum tryggum og auðseldum verðbréfum nema að minnsta kosti 15% af innlánsfé með sparisjóðskjörum.

III. KAFLI Um veðdeild.

7. gr.

Veðdeild Landsbanka Íslands starfar sem fjárhagslega sjálfstæð deild undir sömu stjórn og Landsbankinn.

Veðdeildin lánar gegn veði í fasteignum samkvæmt sérstökum lögum og reglugerðum.

IV. KAFLI Stjórn bankans og reikningsskil.

8. gr.

Yfirstjórn bankans er í höndum ráðherra þess, sem fer með bankamál, og bankaráðs, svo sem fyrir er mælt í lögum þessum. Stjórn bankans að öðru leyti er í höndum þriggja manna bankastjórnar.

9. gr.

Bankaráð skipa fimm menn, kosnir hlutbundinni kosningu af Alþingi til fjögurra ára í senn ásamt jafnmörgum til vara. Ráðherra skipar einn hinna kjörnu aðalmanna formann bankaráðs til fjögurra ára, en annan varaformann. Ef bankaráðsmaður eða varamaður fellur frá eða verður óhæfur til starfans, áður en starfstími hans er á enda, kýs Alþingi annan mann í hans stað.

Bankaráðsmenn eða varamenn þeirra skulu vera búsettir í Reykjavík eða svo nálægt Reykjavík, að þeim sé auðvelt að sækja bankaráðsfundi hvenær sem er.

Varamaður tekur laun í stað aðalmanns þann tíma, er hann starfar í bankaráðinu.

10. gr.

Bankastjórn Landsbanka Íslands er skipuð þremur bankastjórum sem bankaráð ræður. Skulu þeir ráðnir með tólf mánaða gagnkvæmum uppsagnarfresti. Þó getur bankaráð vikið bankastjóra frá fyrirvaralaust og án sérstakrar launagreiðslu, ef hann hefur brotið af sér í starfi. Bankaráð skal skýra bankastjóra skriflega frá ástæðum fyrir uppsögn eða frávikningu úr starfi. Heimilt er bankaráði að ráða aðstoðarbankastjóra.

Ekki mega bankastjórar reka sjálfir atvinnu, ekki vera í stjórn atvinnufyrirtækja eða hafa með höndum önnur launuð störf nema samþykki bankaráðs komi til.

11. gr.

Bankaráð skal halda reglulega fundi tvisvar í mánuði. Aukafund skal halda, er formaður eða bankastjórn telur þess þörf eða meiri hluti bankaráðsmanna óskar þess.

Bankaráðsfundir eru lögmætir, ef þrír bankaráðsmenn eru á fundi. Afl atkvæða ræður úrslitum á fundum.

Bankastjórar eiga rétt á að sitja fundi bankaráðs og taka þátt í umræðum, nema rætt sé um mál, er varða bankastjórana sjálfa. Þeir skulu gefa bankaráði reglulegar skýrslur um störf bankans.

12. gr.

Bankaráð hefur yfirumsjón með starfsemi Landsbankans. Það gerir tillögur um reglugerð bankans, sem ráðherra setur, ákveður verkaskiptingu bankastjóra og setur þeim erindisbréf.

13. gr.

Bankaráð ræður aðalféhirði bankans, aðalbókara og forstöðumann endurskoðunardeildar og útibúa utan Reykjavíkur. Alla aðra starfsmenn ræður bankastjórnin og segir þeim upp starfi.

Ráðherra ákveður þóknun bankaráðsmanna. Um laun bankastjóra og annarra starfsmanna bankans, svo og eftirlaun, fer eftir ákvörðun bankaráðs.

14. gr.

Bankastjórn Landsbankans hefur æðstu stjórn allrar daglegrar starfsemi bankans eftir nánari fyrirætlunum reglugerðar bankans og ákvörðun bankaráðs.

Bankastjórnin ráðstafar fé bankans og stendur fyrir rekstri hans. Henni ber að sjá um, að bankareksturinn sé í öllum greinum samkvæmt þessum lögum og reglugerð bankans.

Tveir bankastjórar skulu undirskrifa, svo að skuldbindi bankann, ef gefa skal út eða framselja vixla, önnur verðbréf eða skriflegar skuldbindingar. Þó er bankaráðinu heimilt að veita tilteknum starfsmönnum bankans umboð til þess að skuldbinda bankann í þessum efnum með undirskrift sinni ásamt einum bankastjóra, svo og að veita ákveðnum starfsmönnum bankans umboð til þess að skuldbinda bankann með undirskrift sinni eftir reglum, er ákveðnar skulu í reglugerð. Í reglugerð má einnig setja ákvæði um tilteknar skuldbindingar, þannig að þær undirriti tveir bankastjórar og eigi aðrir, svo gilt sé.

15. gr.

Starfsár Landsbankans er almanaksárið. Ársreikning skal birta í Stjórnartíðindum, en auk þess skal við hver mánaðamót birta yfirlit um efnahag bankans.

Reikningar bankans skulu endurskoðaðir af tveimur endurskoðendum, sem Alþingi kys hlutbundinni kosningu til tveggja ára í senn. Ráðherra úrskurðar reikninga bankans.

16. gr.

Af tekjum hvers árs skal greiða kostnað við rekstur bankans, svo og töp vegna afskrifaðra lána samkvæmt ákvörðun bankaráðs.

Tekjuafgangi skal bankaráð ráðstafa til varasjóðs og annarra hliðstæðra sjóða bankans að fengnum tillögum bankastjórnar.

17. gr.

Bankaráð, bankastjórar og allir starfsmenn bankans eru bundnir þagnarskyldu um allt það, er snertir hagi viðskiptamanna bankans og þeir fá vitneskju um í starfi sínu.

Eigi mega bankastjórar né starfsmenn vera skuldskeyttir bankanum nema veðdeild, hvorki skuldunautar né ábyrgðarmenn annarra.

V. KAFLI

Ýmis ákvæði.

18. gr.

Bankinn er undanþeginn öllum opinberum gjöldum og sköttum, hverju nafni sem nefnast, þar á meðal til ríkissjóðs og sveitarsjóða eða annarra stofnana.

Bækur bankans, ávísanir og hvers konar skuldbindingar, sem gefnar eru út af bankanum og í nafni hans, svo og skuldbindingar, sem veita bankanum handveðsrétt, arðmiðar af skuldabréfum bankans og framsöl þeirra skulu undanþegin stimpilgjaldi.

19. gr.

Glatist viðtökuskirteini, er bankinn hefur gefið út fyrir handveði eða geymslufé eða fyrir innláni, eða viðskiptabók fyrir sparisjóðsinnlagi eða öðrum innlögum, getur bankastjórnin stefnt til sín handhafa þessa viðtökuskirteinis eða viðskiptabókar með sex mánaða fyrirvara og birt stefnuna þrisvar sinnum samfleytt í Lögbirtingablaði, og ef enginn hefur sagt til sín, áður en fyrirvarinn er liðinn, getur hún greitt þeim manni upphæðina, sem fengið hefur viðtökuskirteinið eða viðskiptabókina, án þess að nokkur annar, er viðtökuskirteinið eða viðskiptabókin kann að hafa verið framseld til, geti þar fyrir búið kröfu á hendur bankanum.

20. gr.

Fé ófullráða manna og almannastofnana má setja á vöxtu í bankanum.

21. gr.

Fé það, sem lagt hefur verið í bankann, ásamt vöxtum þess er undanþegið kyrrsetningu eða löghaldi, meðan það stendur þar.

22. gr.

Bankinn hefur rétt til að láta starfsmenn sína selja verðbréf og annað, sem hann hefur fengið að handveði, við uppboð á hverjum þeim stað, er þykir til þess fallinn, en aðvara skal hann veðsala um þetta í votta viðurvist með átta daga fyrirvara. Nú er veðsali ókunnur eða menn vita ekki um heimili hans, og þá skal bankinn stefna hlutaðeiganda með fjórtán daga fyrirvara til að leysa veðið með auglýsingu í Lögbirtingablaði.

23. gr.

Nú er fasteign seld á nauðungaruppboði eða við gjaldþrotaskipti, og ber þá uppboðshaldara að rannsaka, hvort eignin sé veðsett Landsbankanum, og geta þess í uppboðsgerðinni. Ef svo reynist, skal bankanum eða útibúi því, er í hlut á, gert viðvart svo tímanlega, að hægt sé að mæta eða láta mæta við uppboðið.

24. gr.

Lög þessi taka gildi 15. marz 1961.

Ákvæði til bráðabirgða.

Við gildistöku laganna skal Alþingi kjósa nýtt bankaráð samkvæmt ákvæðum þeirra, og skal kjörtími þess vera til ársloka 1964, og fellur þá jafnskjótt niður umboð núverandi bankaráðsmanna og varamanna þeirra.

Athugasemdir við lagafrumvarp þetta.

Frumvarp þetta er lagt fram samtímis frumvarpi til laga um Seðlabanka Íslands, en þessum tveimur frumvörpum er ætlað að koma í stað laga nr. 63/1957, sem nú gilda um Landsbanka Íslands. Samkvæmt þeim lögum starfar Landsbankinn í tveimur aðskildum höfuðeildum, Seðlabanka og Viðskiptabanka, en í þeim tveimur frumvörpum, sem nú hafa verið lögð fram, er Landsbankanum skipt í tvær sjálfstæðar stofnanir, er hvor um sig starfi samkvæmt sérstökum lögum. Í greinargerð fyrir frumvarpi til laga um Seðlabanka Íslands er gerð grein fyrir rökum þeim, sem að því hníga, að Landsbankanum sé skipt á þennan hátt, og vísast hér til þess, sem þar er sagt.

Í frumvarpi því, sem hér liggur fyrir, eru fá nýmæli. Samning þess hefur einkum verið í því fólgin að draga út úr núgildandi lögum um Landsbanka Íslands þau atriði, sem varða starfsemi hans sem viðskiptabanka, og skipa þeim saman í heil-

steypa löggjöf. Jafnframt hafa verið felld niður úr lögnum ýmis ákvæði, sem reynslan hefur sýnt, að eru orðin óþörf eða með öllu úrelt. Er ekki að furða, þótt slíkra breytinga sé þörf, þar sem núgildandi lög eru að mestu óbreytt frá lögum þeim, sem um bankann voru sett 1927 og 1928, en þau voru aftur að ýmsu leyti byggð á eldri lögum. Þær breytingar, sem gerðar hafa verið í þessu frumvarpi, miða að því að gera lögin einfaldari og ljósari, og hefur í því efni verið höfð hliðsjón af nýlegum lögum, sem sett hafa verið um aðra viðskiptabanka, það er að segja Útvegsbanka Íslands, Íðnaðarbanka Íslands h. f. og Verzlunarbanka Íslands h. f. Eru lög þau, sem gilda um alla þessa banka, mun einfaldari en núgildandi lög um Landsbankann, og stefnir þetta frumvarp að því að koma lögum þeim, sem um Landsbankann gilda, í svipað horf. Má raunar segja, að komið sé svo fast form á starfshætti og skipulag viðskiptabankanna, að fátt eitt í frumvarpi sem þessu geti orkað tvímælis.

Með tilliti til þess, að frumvarp þetta er í öllum meginatriðum byggt á núgildandi lögum, er ekki nauðsynlegt að ræða efni frumvarpsins grein fyrir grein. Hins vegar verður nú vikið að efni þess í meginatriðum og gerð grein fyrir helztu nýmælum.

Um hlutverk og skipulag bankans.

Í I. kafla frumvarpsins, 1.—4. grein, er fjallað um hlutverk bankans og skipulag, og eru þessi ákvæði sniðin eftir núgildandi lögum.

Um starfsemi bankans.

Í II. kafla frumvarpsins er fjallað um starfsemi bankans. Í 5. grein er einungis um það að ræða að skilgreina verksvið bankans þannig, að hann geti tekið að sér öll venjuleg störf viðskiptabanka bæði innan lands og utan. Í 6. grein eru almenn ákvæði um, að bankinn skuli eiga hæfilegan hluta eigna sinna í auðseldum eignum, þar á meðal verðbréf, er nemi að minnsta kosti 15% af innlánsfé með sparisjóðskjörum.

Um veðdeild.

Í 7. grein er svo fyrir mælt, að veðdeild Landsbankans skuli starfa sem fjárhagslega sjálfstæð deild undir sömu stjórn og Landsbankinn. Með þessu er lagt til, að veðdeildin fylgi Landsbankanum, en síðan bankinn var greindur sundur í tvær aðskildar deildir árið 1957, hefur veðdeildin fallið undir Seðlabankann. Hins vegar þykir eðlilegra, ef Landsbankanum verður skipt í tvo banka, að veðdeildin fylgi þeim bankanum, sem heldur Landsbankanafninu, enda hefur hún verið hluti af Landsbankanum og við hann kennd í rúm 60 ár. Það styður einnig þessa skipan, að Landsbankinn verður viðskiptabanki, en það er eðlilegra, að rekstur veðdeildar sé í höndum viðskiptabanka heldur en seðlabanka.

Um stjórn bankans og reikningsskil.

Í IV. kafla frumvarpsins, 8.—17. grein, er fjallað um stjórn bankans og reikningsskil, og er þessi kafli í meginatriðum sama efnis og ákvæði núgildandi laga. Eina efnisbreyting, sem máli skiptir, er fólgin í 9. gr., sem fjallar um skipun bankaráðs. Er þar gerð sú breyting, að allt bankaráðið verði kosið hlutbundinni kosningu af Alþingi í stað þess, að í gildandi lögum eru fjórir bankaráðsmenn kosnir af Alþingi, en formaður skipaður af ráðherra. Sú skipan, sem í frumvarpinu felst, hefur þegar verið lögfest varðandi bankaráð Búnaðarbanka Íslands. Er ætlun ríkisstjórnarinnar, að sama fyrirkomulag gildi um bankaráð allra ríkisbankanna, en með því, að bankaráð séu öll þingkjörin, á skipun þeirra að vera í eins nánu samræmi við vilja Alþingis og verða má. Þá eru í frumvarpinu bankastjórnarnir nefndir bankastjórn en ekki framkvæmdastjórn eins og í eldri lögum, og er þetta í samræmi við þá málvenju, sem myndast hefur. Í 10. grein er bankaráði heimilið að ráða aðstoðarbankastjóra. Hér er ekki um nýmæli að ræða, þar sem aðstoðarbankastjóri hefur verið starfandi við Landsbankann, án þess að um það væri sérstakt ákvæði í lögum.

Um ýmis ákvæði.

Í V. kafla frumvarpsins, 18.—23. grein, eru ýmis ákvæði, svo sem um skattfrelsi bankans og ýmis önnur réttindi hans, og er það allt sama efnis og í þeim lögum, sem nú gilda.